

Schema för årsrapport av programsensor

Namn: Bengt Johansson

Programsensor vid

- Fakultet: Den samhällsvetenskapliga fakulteten
- Studieprogram/fagområde: Medievetenskap

Programsensorperiod: 2014-2017

Rapporten gäller perioden 2016

Inledning

Den här rapporten är min tredje i den andra perioden som programsensor för bachelor- och masterprogrammet i medievetenskap vid universitetet i Bergen (UiB). Rapporten tar sin utgångspunkt i diskussion med programrådesmedlemmar vid besök i Bergen 10 januari 2017: Asbjørn Grønstad (nuvarande programrådsleder), førsteamanuensis Rune Klevjer och førstekonsulent Natalie Angelica Sagstad. I denna konversation kom vi fram till att 2017 års rapport skulle ta upp två teman. Det ena var frågan om rekrytering, då programrådet upplever ett minskat söktryck till BA-programmet. Den andra gällde organisering av den första terminen på BA-programmet då inte längre SV100 (samfunnsvitenskaplege tankemåter) ges som obligatorisk kurs.

I analysen av söktryck har jag använt material om antagning som jag fått av Natalie Angelica Sagstad, men framförallt statistik från webbplatsen samordnaopptakk.no, där statistisk från ansökningar till högre utbildning i Norge är samlat. Jag har i analyserna gått in och sökt och sammanställt resultat från åren 2010 till 2016.

För diskussionerna om den första terminens kurser har jag använt material från den offentliga hemsidan för programmen och de dokument som varit tillgängliga via "Min side", där jag haft tillgång till powerpointpresentationer från föreläsningar, pensum, schema, arbetshäften för seminarier, information om examen, exempel på tidigare examinationsuppgifter, kursutvärderingar mm. Jag har dessutom i viss utsträckning använt tidigare sensorrapporter.

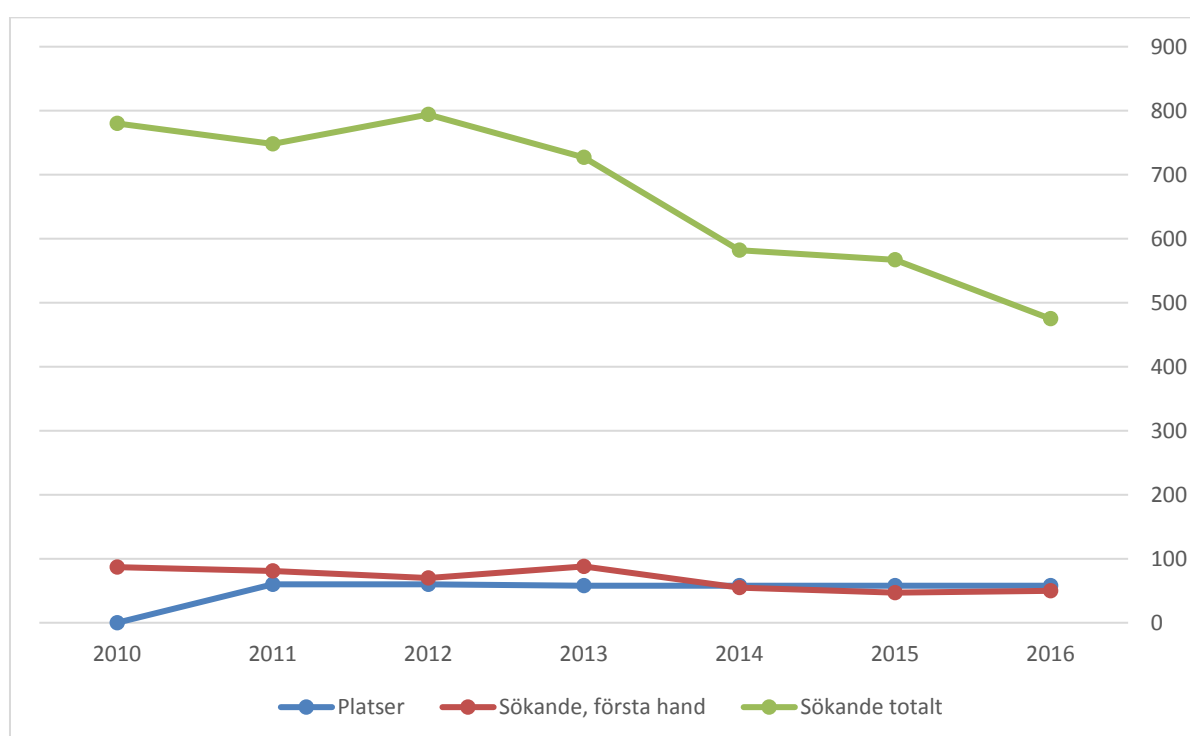
Söktryck till BA-programmet

Ser man på hur söktrycket till BA-programmet utvecklats sedan 2010 är det tydligt att färre söker till programmet nu jämfört med framförallt före 2014. Fram till 2013 låg antal totalt

sökande till programmet på mellan 700 och 800 per år (figur 1). Motsvarande siffra de senaste åren är mellan 500 och 600 sökande. Ser man på antal sökande per plats har därmed också konkurrensen om utbildningsplatser minskat och gått från mellan 12-13 sökande per plats till dagens 8-10.

Riktas sökljuset mot hur många som sökte programmet som förstahandsalternativ är nedgången mindre dramatisk, men ändå tydlig. Fram till 2013 låg antalet sökande som hade valt BA-programmet i medievetenskap i snitt på 80 sökande till runt 50 mellan 2014-2016. Det har också inneburit att antalet förstahandssökande per plats minskat till under en per plats. Alla som söker programmet i första hand kommer därmed in på utbildningen.

Figur 1. Sökande och antal platser till BA-programmet i Medievetenskap på UiB, 2010-2016 (antal)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sökande/plats (totalt)	-	8,53	8,48	9,03	6,33	7,24	6,48
Sökande/plats (1:a hand)	-	1,35	1,17	1,52	0,95	0,81	0,86

Kommentar: I samordnaopptakk.no finns inga data för 2010 om antal platser.

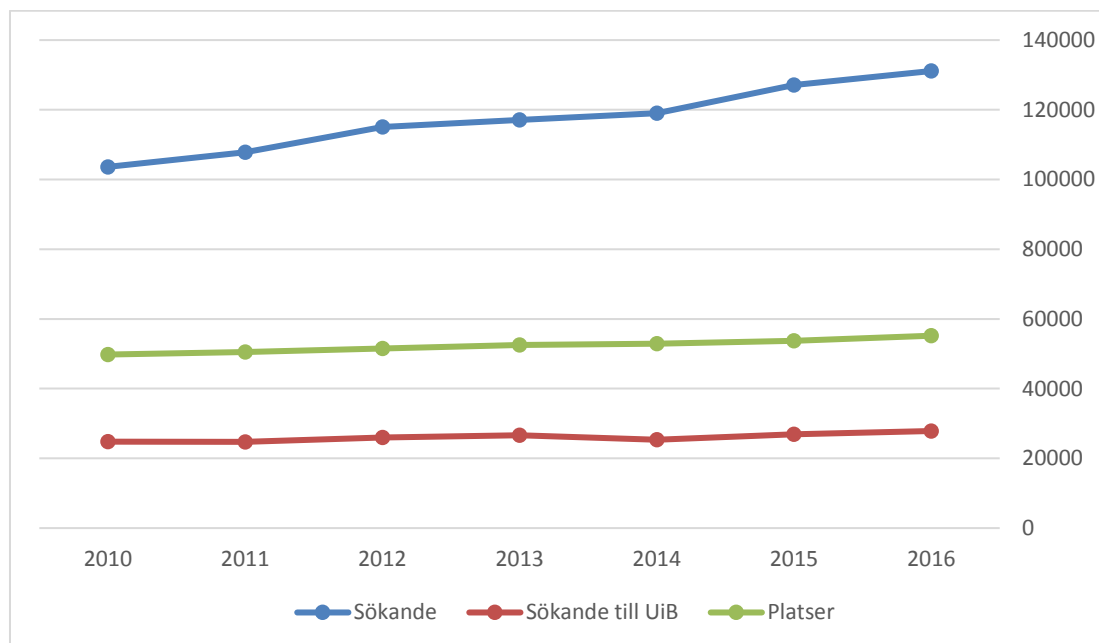
Frågan att ställa är dock hur denna nedgång ska tolkas. Är det minskade söktrycket i första hand kopplat till strukturella faktorer som har att göra med demografiska förändringar (t ex minskade barnkullar) och har söktrycket till högre utbildningar därmed generellt sett minskat? Eller har det kanske att göra med ett minskat intresse för medievetenskapliga utbildningar bland unga norska studenter? Är det kanske så UiB lockar färre studenter och att detta slår igenom för BA-programmet? Andra viktiga jämförelsepunkter är hur BA-

programmet i medievetenskap står sig på den samhällsvetenskapliga fakulteten och även gentemot de andra BA-programmen på instituttet, vilket i så fall kan indikera att det handlar om att mediefag blivit mindre populärt generellt bland studenter.

I framställningen ska jag gå igenom dessa frågor en och en med hjälp av den statistik som kan hämtas på samordnaopptakk.no.

Om vi börjar med söktryck till högre utbildning ökat den kraftigt under perioden. Den motsvaras också av en ökning av antal högskoleplatser (figur 2). Denna ökning av högskoleplatser är dock inte lika stor som efterfrågan. Antalet sökande har ungefär ökat med 25 procent under perioden och antal platser med 10 procent. Men även söktrycket till UiB ökar med ca 10 procent under perioden. Antalet sökande till UiB 2010 låg på knappt 25 000 per år till att vara nästan 28 000 år 2016. Nedgången för BA-programmet i medievetenskap kan därmed knappast ses som orsakad av demografiska faktorer eller att UiB skulle tappat i popularitet. Fler söker sig till högre utbildning och konkurrensen om utbildningsplatser ökar generellt då efterfrågan är större än utbudet. Ökningen för UiB ligger visserligen lägre än på nationell nivå, men söktrycket ökar likafullt. Denna ökning har inte tillfallit BA-programmet i medievetenskap.

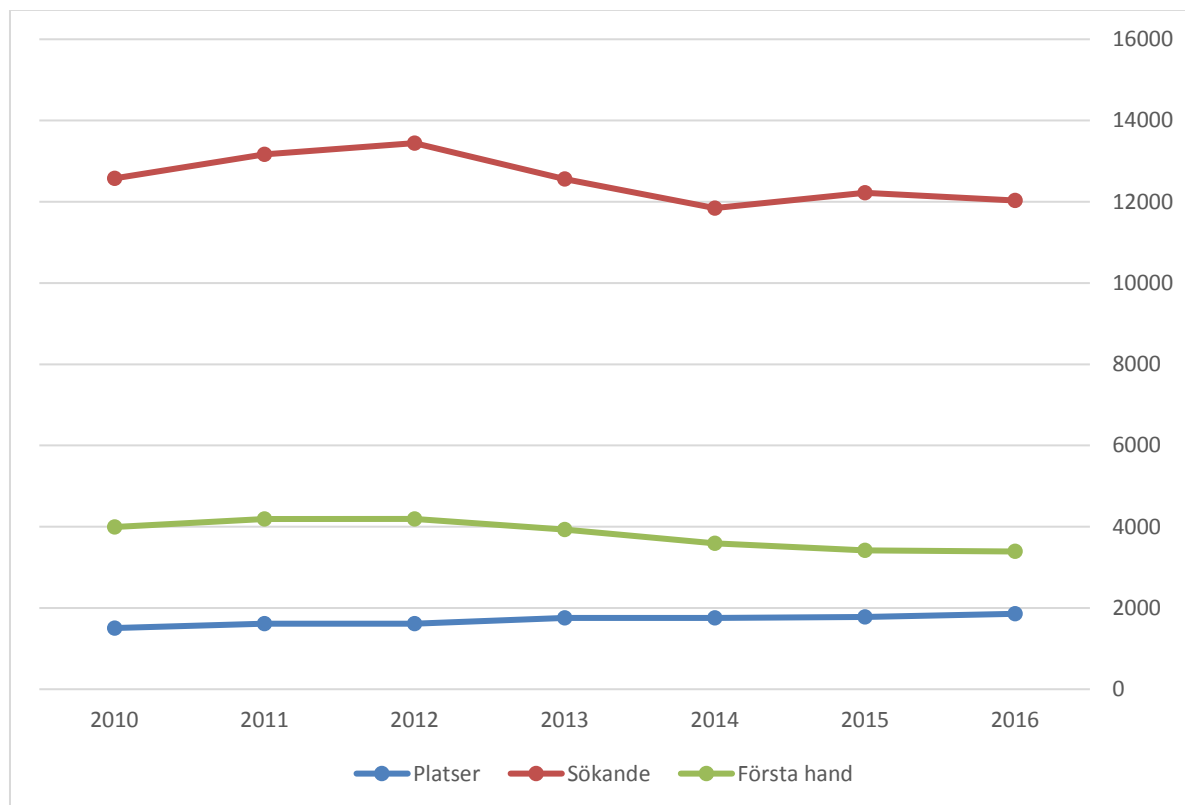
Figur 2. Antal utbildningsplatser och sökande till norska högskolor/universitet och UiB 2010-2016 (antal)

Kommentar: antal högskoleplatser gäller nationellt och inte UiB.

Nästa steg är att se hur både mediefag (inkluderar bl a medievetenskap, journalistik) och BA-programmen på olika universitet står sig i popularitet bland dagens studenter. Statistiken är nedbruten på olika ämnesområden, där mediefag är ett. Men det går också att plocka fram både söktryck för BA-programmen i medievetenskap på olika universitetsorter. I figur 3 visas för det första sökande och platser till mediefag i hela Norge under perioden 2010-2016.

Figur 3. Antal utbildningsplatser och sökande (totalt och första hand) till Mediefag på norska högskolor/universitet 2010-2016

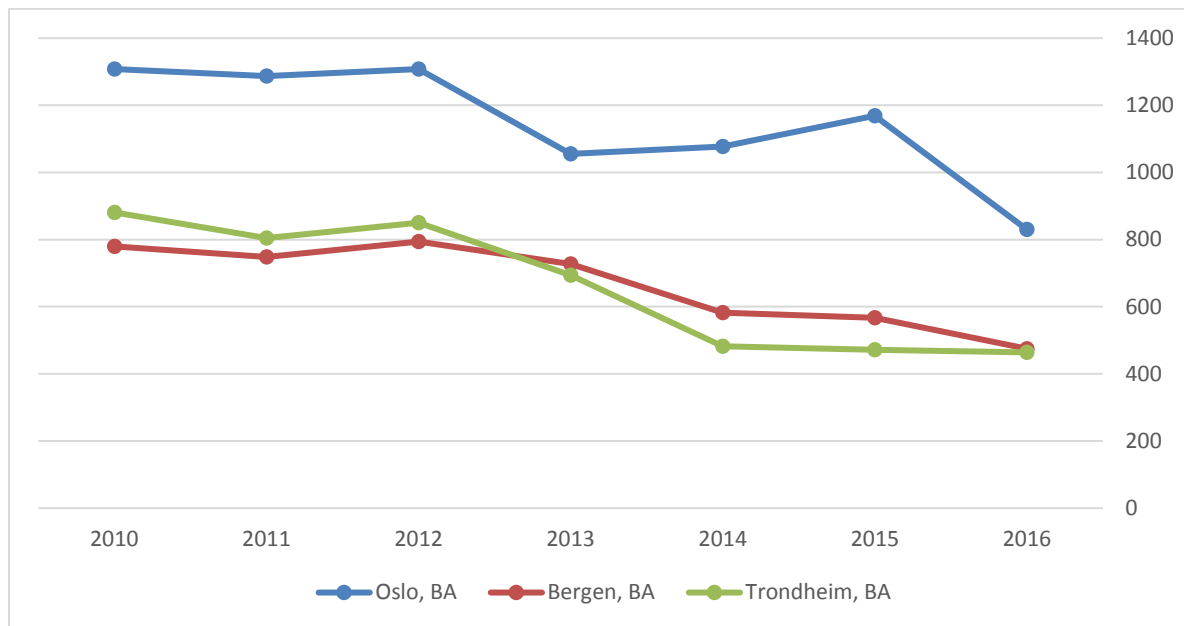

Kommentar: MEDIEFAG = Mediefag, bibliotekfag og journalistfag Årsenhet, lærerutdanning.

Till skillnad från resultaten i figur 2 finns det en tydlig nedgång i antalet sökande – både totalt och de som sökt i första hand – till utbildningar som klassificeras som mediefag i statistiken. Liksom för BA-programmet på UiB är det en nedgång som sker mellan 2012-2014. Noterbart är dock att antalet utbildningsplatser inom ämnesområdet ökar trots att antalet sökande minskar. Det ska dock påpekas att antalet sökande per plats på mediefag nationellt är högt (7,44 per plats i genomsnitt och 2,27 för förstahandssökande).

Men hur ser det då ut för medievetenskap? I figur 4 och 5 presenteras utvecklingen för BA-programmen i medievetenskap i Bergen, Oslo och Trondheim. Detta eftersom detta är de enda universitet i Norge som ger breda BA-program i medievetenskap.

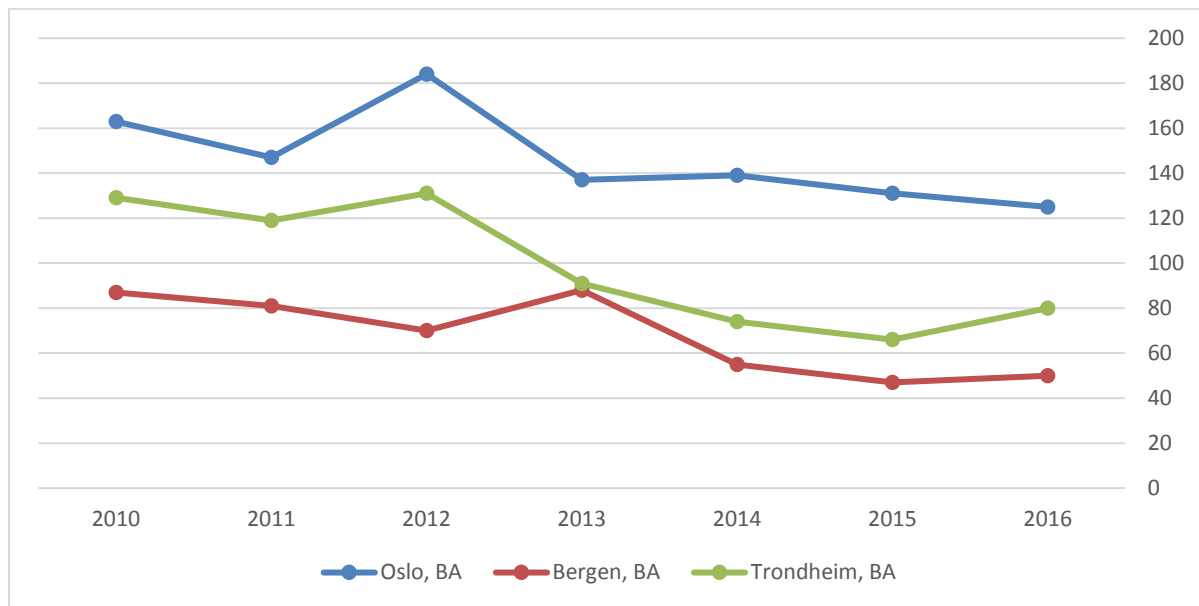
Figur 4. Sökande (totalt) till BA-programmet i medievetenskap i Bergen, Oslo och Trondheim 2010-2016 (antal).

Kommentar: Oslo=universitetet i Oslo, Bergen=universitetet i Bergen Trondheim=NTNU, Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet.

Alla BA-program i medievetenskap har ett minskat antal sökande under den undersökta perioden. Oslo minskar från runt 1300 sökande till drygt 800, Trondheims BA-program från ca 900 till drygt 450 och Bergens BA-program landar på ungefär samma nivå, men startar något lägre (knappt 800 år 2010). Nedgången för BA-programmet i medievetenskap på UiB är med andra ord en nationell trend där intresset för medievetenskap som utbildningsprogram verkar minska. Faktum är att i både absoluta tal och procent minskar söktrycket till Bergens BA-program något mindre än sina konkurrenter.

Figur 5. Sökande (första hand) till BA-programmet i Medievetenskap i Bergen, Oslo och Trondheim 2010-2016 (antal).

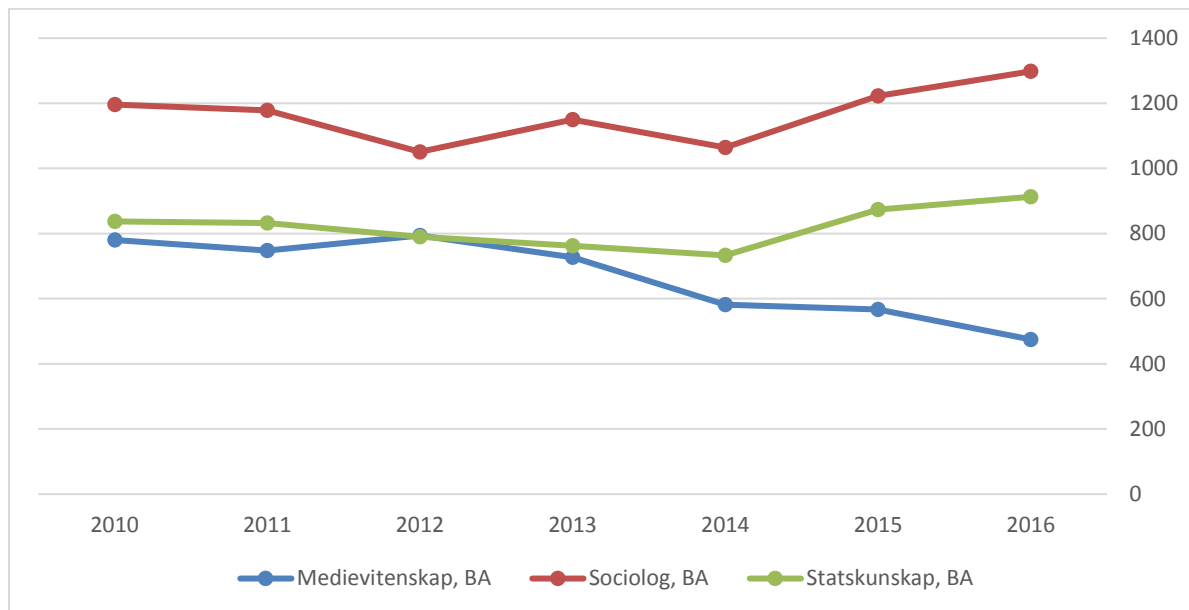

Kommentar: Oslo=universitetet i Oslo, Bergen=universitetet i Bergen Trondheim=NTNU, Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet.

Bilden blir ungefär densamma om analysen fokuserar på de som valt BA-program i medievetenskap som förstahandsalternativ. Antalet studenter som väljer BA-programmen i medievetenskap som förstaval blir färre på alla tre universitetet. I absoluta tal är minskningen störst i Trondheim, men procentuellt är tappet störst i Bergen eftersom antalet förstahandssökande är lägre.

Ett ytterligare steg för är att se om det handlar om att mediefag som ämnesområde tappar i popularitet är att jämföra med andra ämnen på samhällsvetenskapliga fakulteten och deras BA-program. I figur 6 redovisas utvecklingen av sökande (totalt) för BA-programmen i sociologi, statskunskap (sammenlignende politik) och medievetenskap på UiB. Skälet till att välja dessa som jämförelsepunkter är att de liksom medievetenskap är breda och i huvudsak teoretiska samhällsvetenskapliga program. Dessutom visar analyser i tidigare sensorrapporter av studenter på BA och MA i medievetenskap att många studenter kombinerar dessa ämnen. De kan med andra ord till viss del ses som konkurrenter om "samma" studenter till BA-programmet i medievetenskap.

Figur 6. Sökande till BA-programmen i sociologi, statskunskap och medievetenskap vid UiB 2010-2016 (antal).

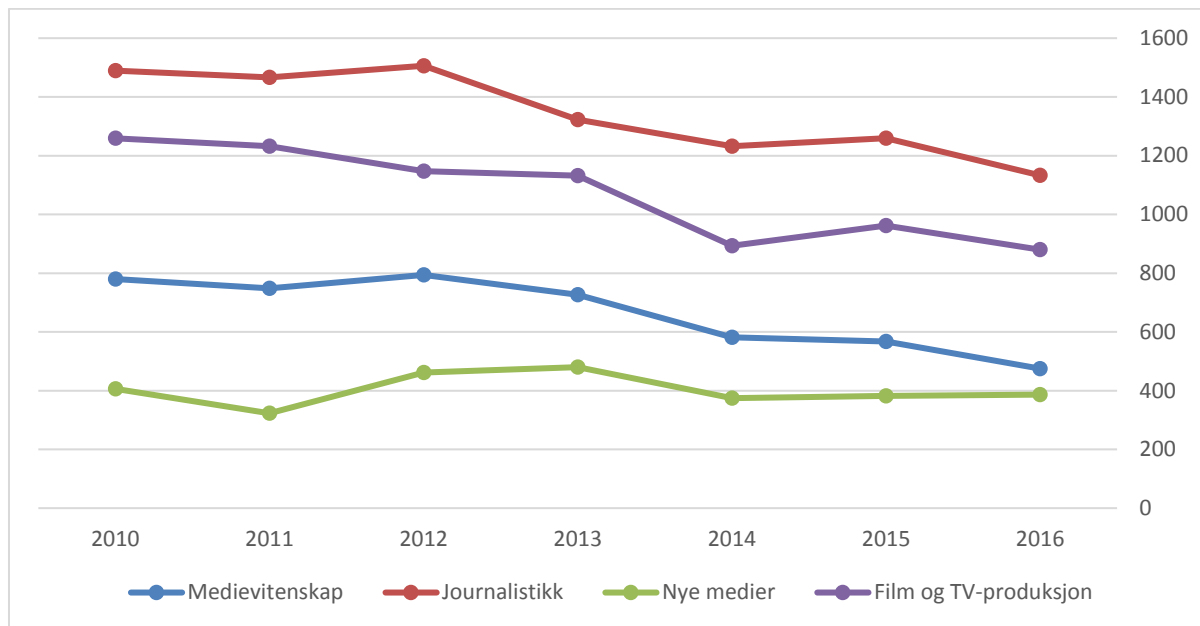

Kommentar: Det finns inget BA-program i statskunskap utan jämförelsen görs med BA-programmet sammenlignende politik vid UiB.

Misstanken om att tappet i sökande främst har att göra med att mediefag tappat i popularitet stärks av resultaten i figur 6. Liksom för medievetenskap finns det en tendens till ett tapp fram till 2014 för sociologi och statskunskap, men för dessa BA-program verkar trenden vända efter 2014. Istället för att fortsätta minska som medievetenskaps BA-program ökar istället antalet sökande till sociologi och statskunskap 2015 och 2016. Samma trend syns om resultaten bryts ner på de som söker programmen i första hand.

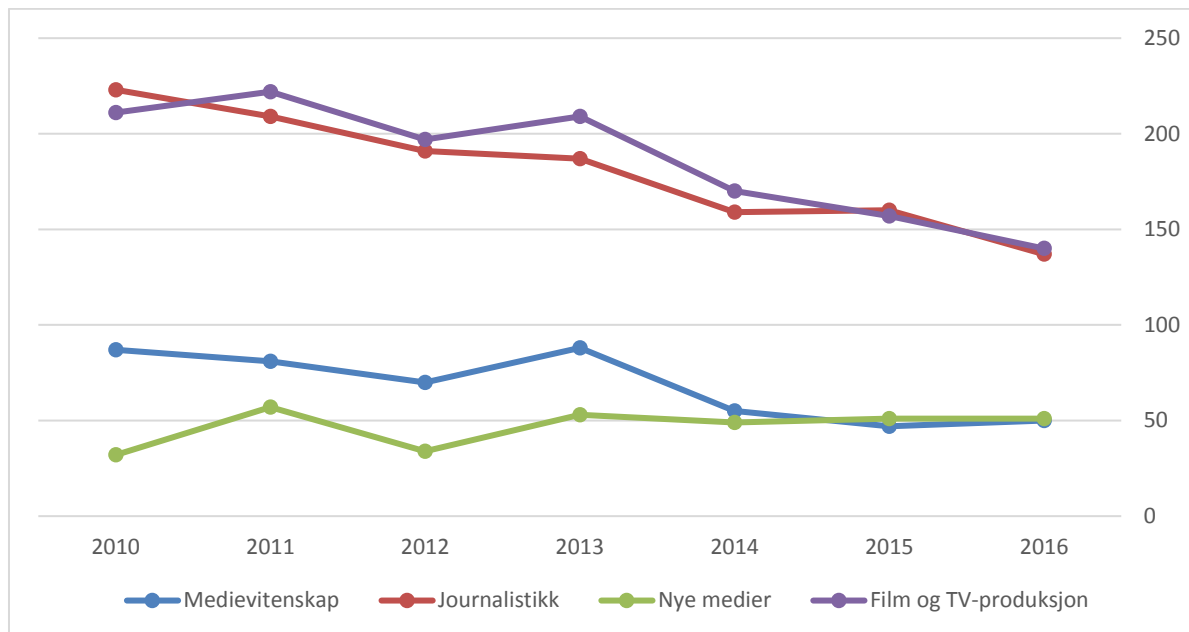
Den sista jämförelsen av läget för BA-programmet i medievetenskap vid UiB görs med de andra BA-programmen inom ämnet (journalistik, nya medier och film och tv-produktion).

Figur 7. Sökande till BA-programmen i journalistik, nya medier, film och tv-produktion samt medievetenskap vid UiB 2010-2016 (antal).

Figur 7 viser at søktrykket gått ner for tre av fyra BA-program ved instiuttet. Nya medier ligger på ungefär samma nivå som 2010, men hade högre siffror 2012-2013. För journalistik, film och tv-produktion och medievetenskap är utvecklingen nästan exakt densamma. Från 2012 och framåt minskat söktalet för att stabiliseras på en lägre nivå åren därefter. Ser man på förstahandsval i figur 8 bekräftas bilden av en generell nedgång i söktryck, förutom för BA-programmet i Nya medier där nivån är stabil sedan 2010. Resultaten visar att antalet sökande till journalistik och film- och tv-produktion minskat mer i absoluta tal. Den procentuella nedgången är dock störst för medievetenskapsprogrammet, detta eftersom antalet sökande ligger på en lägre nivå.

Figur 8. Sökande till BA-programmen (förstahandsval) i journalistik, nya medier, film och tv-produktion samt medievetenskap vid UiB 2010-2016 (antal).

Efter att ha gått igenom statistiken för söktryck kan ett antal slutsatser dras om hur det minskade söktrycket till BA-programmet i medievetenskap i Bergen kan förstås.

- Det har inte att göra med en generell minskning av intresse för högre utbildning. Antalet sökande till universitets och högskoleutbildning i Norge ökar under perioden.
- Det kan inte knytas till ett minskat intresse för Bergen som studentstad. Antalet sökande till UiB ökar.
- Det hör inte samman med minskad popularitet för generella samhällsvetenskapliga teoretiskt inriktade program. BA-programmen i sociologi och statskunskap har fått ett ökat antal sökande de senaste åren (2015-2016).
- Det har inte att göra med att programmet är mer teoretiskt jämfört med andra BA-program som ges med medieinriktning (journalistik och film och tv-produktion). Samma nedgång sker för dessa program.
- Det har framförallt att göra med en generellt dalande popularitet för mediefag. Denna nedgång ses för hela ämnesområdet och för BA-program i medievetenskap vid andra universitet i Norge.

Nedgången för BA-programmet i medievetenskap vid UiB verkar därmed i första hand knytas till externa faktorer som har att göra med hur ämnet mediefag bedöms av presumtiva studenter. De omvärldsfaktorer som har att göra med sämre arbetsmarknad för många i mediebranschen är kanske en av de viktigaste faktorerna. En annan kan vara att ämnet medievetenskap har haft sin "peak" i popularitet. I de nordiska länderna har medie- och kommunikationsvetenskap haft en stark tillväxt sedan flera decennier. I Sverige skedde en

expansion där många högskoleorter startade utbildningar inom ämnet, vilket lett till överetablering. Men trots att samhället är allt mer medialiserat samhälle har kanske inte medie- och kommunikationsvetenskap samma lyskraft längre? En annan faktor kan vara att många andra ämnen diskuterar sociala medier och medialisering. Medievetenskap har kanske inte riktigt lyckas varken ta fram egna teorier som fått brett genomslag eller kunnat profilera ämnets akademiska särart?

Kurser på den första terminen

Traditionellt har studenterna på samhällsvetenskapliga fakulteten haft *examen philosophicum* (10 p) och den fakultetsgemensamma kursen SV100, *samfunnsvitenskaplige tenkemåter* som obligatorisk introduktion till universitetsstudier. Syftet med ex phil är att ge studenterna en introduktion i akademiskt tänkande, arbetssätt och skrivande. Men syftet är också att visa filosofiska perspektiv på akademien och centrala frågor inom samhällsvetenskapen. SV100 kan sägas bygga vidare på ex phil och mer uttömmande tagit upp samhällsvetenskaplig teoribildning och samhällsvetenskapliga metoder. Utöver dessa två obligatoriska kurserna har det på den första terminen getts kursen MEVI100 som är en introduktionskurs i medievetenskap. Den är som liknande översikt kurser en bred genomgång av ämnet med föreläsare som presenterar sina specialområden. Även metoder inom ämnet tas upp i studieanvisning och ett lärandemål är att "ge eit oversyn over grunnleggande perspektiv, omgrep og metodar i faget".

Nu har SV100 tagits bort och nu ges istället kursen akademiskt skrivande (10p) under den första terminen på programmet. Akademiskt skrivande är en kurs som ges på humanistiska fakulteten och ger en introduktion till hur man skriver akademiska texter. Kursen tar upp hur man utvecklar ett vetenskapligt problem, argumenterar och strukturerar en diskussion. Även genrer, retorik, dokumentation och hur referenshantering görs tar upp i kursen.

Frågan som ställdes av programrådet var att programsensorn skulle ge ett inspel vilka alternativ det finns att organisera om den första terminen på programmet.

Som jag ser det finns det ett antal olika sätt att organisera den första terminen. På många sätt kan man se att den nya situationen ger möjligheter att genomföra förändringar av den första terminen och då även MEVI100. Ingen av mina tidigare sensorrapporter har specifikt diskuterat organiseringen av den första terminen, men jag tar nu tillfället i akt att göra några reflektioner kring olika alternativ.

Vad jag tror är ett viktigt steg är att i det fortsatta arbetet med den första terminen börja med att i detalj studera och jämföra innehållet i Ex phil, SV100 och MEVI100 för att på så sätt identifiera vad studenterna har lärt sig den första terminen och om detta gett den ingång i ämnet som ger en god grund för fortsatta studier. Detta arbete borde också göras tillsammans med studenter.

Ett antal teman bör vara med i en sådan diskussion.

- Överlappningar mellan kurser: både Ex phil, SV100 och MEV100 verkar i viss mån ta upp samma saker. Det pratas om vetenskapsteori, metod och olika traditioner. Ex phil ligger ju fast så vad det i så fall handlar om är att identifiera vad som kanske överlappar mellan Ex phil och MEV100 ifråga om vetenskapsteori och metod. Dessutom verkar vissa delar av Ex phil och akademiskt skrivande överlappa, åtminstone om man ser till kursbeskrivningarna.
- Vad försvann med SV100? SV100 hade både aspekter av vetenskapsteori, allmän samhällsvetenskap och metod. Vilka av dessa delar är en väsentlig grund för programstudenter i medievetenskap som måste säkras?
- Ett program med humanistiska och samhällsvetenskapliga rötter: Medievetenskap är ett utbildningsprogram som ligger på samhällsvetenskaplig fakultet, men som har starka rötter i *både* samhällsvetenskaplig och humanistisk teoribildning. Frågan som måste ställas är hur utbildningen kan balansera dessa den första terminen så att studenterna både tillräckliga grunder för båda dessa perspektiv i de fortsatta studierna.
- Generiska kunskaper: kursen akademiskt skrivande ger generiska kunskaper i hur man uttrycker sig i skrift akademiskt. Om man väljer att ta bort kursen på den första terminen måste man fundera på hur dessa kunskaper säkras i andra kurser.
- Metod: metodundervisning sker på programmet inom de olika kurserna. Jag har i tidigare rapporter skrivit om metod och metodundervisning (se framförallt rapporten från 2015). Det finns anledning att fundera över om metod verkligen är det mest centrala under den första terminen eller om det kan vänta till senare delar av programmet.
- MEVI 100 som ett smörgåsbord: Introduktionskursen är på många sätt ett smörgåsbord där många olika perspektiv ska rymmas. Traditionellt har många olika föreläsare varit engagerade för att prata om sitt specialområde. Jag har genom åren blivit allt mer tveksam till "smörgåsbordet" som pedagogiskt upplägg. Min erfarenhet är att särskilt en introduktionskurs behöver en lärare som håller ihop kursen och ger den struktur och sammanhang. Visst kan olika föreläsare komma in men då bör kursansvarig arbeta med att skapa ett sammanhang för de olika gästföreläsarnas perspektiv.

Nedan presenteras några olika alternativ till hur de första terminens kurser kan organiseras. Notera att de bygger på att de teman som diskuteras ovan måste ligga till grund för en sådan omorganisering.

1. Det första alternativet är givetvis att låta programmet fortsätta att vara organiserat som det är nu med ex phil, MEVI100 och akademiskt skrivande. Fördelen är att det är ett upplägg som fungerar och studenterna verkar enligt kursutvärderingarna vara nöjda med MEVI100 och de signaler som getts är också att kursen akademiskt

skrivande är en uppskattad kurs. Vad som då faller bort (SV100) är ju då vad som karakteriserar samhällsvetenskaplig forskning och de klassiska problemställningarna och dilemman som präglar fältet. Hur ställer sig programråd och andra ansvariga till det?

2. En annan variant är att låta terminen vara som den är men att organisera om MEVI100. Kursen skulle då i så fall utifrån vad studenterna fått på ex phil en grundligare genomgång i samhällsvetenskapliga och humanistiska perspektiv inom medieforskning. Här skulle man kunna fundera på att plocka bort metod och låta det mer handla om teoretiska perspektiv på MEVI100.
3. Nummer tre är att göra om MEVI100 till en kurs på 20 poäng och ta bort akademiskt skrivande. Med ett sådant upplägg kan man få mer plats för att ge studenterna en ordentlig grund i hur medievetenskapen relaterar till både samhällsvetenskap och humaniora. Med en större kurs kan man också ta in delar från akademiskt skrivande och intergera dem i kursen.

Det finns säkert flera andra sätt att organisera den första terminen, men här har jag pekat ut ett antal viktiga saker att ha med sig i diskussionerna. Viktigast tror jag är att ta chansen att organisera om den första terminen på programmet, att integrera de olika kurserna och de till att det blir progression och inte överlappningar och se till att medievetenskapens särart med både samhällsvetenskapliga och humanistiska perspektiv får ordentligt med utrymme.

Sammanfattningsvis

BA-programmet i medievetenskap är en bred och i huvudsak teoretisk utbildning. Liksom många andra medievetenskapliga utbildningar har den varit mycket populär. Det verkar dock som denna och andra utbildningar i mediefag fått lite svårare att attrahera nya studenter. I den genomgång som gjorts ovan finns det ingenting som tyder på att det minskande intresset bland studenter har något att göra med hur BA-programmet vid UiB är organiserat. Snarare har det att göra med en trend där medievetenskap inte är riktigt lika attraktivt som tidigare. Vi vet att det går mode även i studenters val av universitetsutbildning och just nu verkar mediefag ha en "konjunkturedgång".

Ifråga om hur den första terminen ska organiseras finns det givetvis många olika alternativ. Men min uppfattning är att man ska ta chansen och göra om MEVI100 när det nu finns en öppning. Jag skulle i denna omorganisering helst se att man på allvar går igenom ex phil, SV100 och MEVI100 (+ akademiskt skrivande) för att identifiera vilka kunskaper man menar är viktigt att studenter i medievetenskap har för fortsatta studier i ämnet. Jag tror att det är centralt att balansera samhällsvetenskapliga och humanistiska perspektiv för att studenterna ska kunna få en bra start på BA-programmet.

Bengt Johansson

Möln dal 2017-02-26